

Денисова А. О.
*аспірантка кафедри політичних теорій
факультету психології, політології та соціології
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ПАРЛАМЕНТСЬКІ ВИБОРИ - 2019: ЕЛЕМЕНТИ СОЦІАЛЬНОЇ ДЕРЖАВИ У ПЕРЕДВИБОРЧИХ ПРОГРАМАХ ПАРТІЙ «ГОЛОС» ТА «СЛУГА НАРОДУ»

Доводиться констатувати, що проблема побудови соціальної держави поступово елімінується з політичного порядку денного влади в Україні. Комплекс питань, пов'язаних із соціальною державою потребує значно більшої уваги як під час виборчих кампаній, так і у процесі вироблення та реалізації публічної політики.

Під час президентської кампанії 2019 року у програмах більшості кандидатів взагалі була відсутня навіть згадка про соціальну державу.

Україну проголошено соціальною державою у 1 статті Конституції України. У тлумаченні цієї статті Конституційним судом України зазначається: «В аспекті конституційного подання положення статті 1, частин першої, третьої статті 95 Конституції України у системному зв'язку з положеннями статті 3, частини першої статті 17, частини третьої статті 22, статей 46, 48 Основного Закону України треба розуміти так, що однією з ознак України як соціальної держави є забезпечення загальносуспільних потреб у сфері соціального захисту за рахунок коштів Державного бюджету України виходячи з фінансових можливостей держави, яка зобов'язана справедливо і неупереджено розподіляти суспільне багатство між громадянами і територіальними громадами та прагнути до збалансованості бюджету України. При цьому рівень державних гарантій права на соціальний захист має відповідати Конституції України, а мета і засоби зміни механізму нарахування

соціальних виплат та допомоги - принципам пропорційності і справедливості» [5].

Фактично, у цьому рішенні окреслюється основне коло завдань, пов'язане із встановленням та розвитком соціальної держави в Україні. Хоча у сучасному політичному дискурсі є й альтернативні позиції, представники яких намагаються відтворити «мінімалістську» модель ліберальної держави як «нічного сторожа».

М. Марченко у статті «Дискурс відповідальної політики - нагальна потреба України» наголошує на тому, що «Російська більшовистська окупація нав'язала значній частині українського суспільства те, що основне завдання держави - здійснювати тотальне регулювання усіх сфер суспільного та особистого життя, а тому, відповідно, для цього їй необхідний величезний бюрократичний апарат, довгі процедури...» [3]. М

Марченко протиставляє «ліву популістичну концепцію держави загального добробуту» та відповідальну політику. Зазначається:

«...надзвичайно важливим для творення дискурсу відповідальної політики фактором є раціональне використання бюджетних коштів. Узагальнено [цей принцип] зводиться до мінімізації державних витрат, використання прозорих тендерних закупівель та до обмеження чисельності бюрократичного апарату. Власне, саме відсутність дотримання цього принципу є великою бідою для мільйонів українців у взаємостосунках з публічною владою. На відміну від лівої популістської концепції держави загального добробуту - такий підхід є спрямованим на підтримку молодшої генерації, а не переважно пенсіонерів. Зворотні ліві тенденції породжують втрачені для державотворення покоління. Ми не можемо дозволити собі такої «розкоші» [3]. Така позиція поступово починає переважати й у передвиборчому дискурсі, з якого зникає навіть згадка про соціальну державу. Як наслідок, відбувається переоцінка ролі держави як «агента» розвитку, реформ, благополуччя громадян. На думку П. Кутуєва

«нагально-актуальним завданням правлячих «еліт» постленінських суспільств стає конструювання держави, що сприяє розвитку. Водночас на постленінські суспільства покладається - у відповідності до вимог неоліберального консенсусу - усунення держави із суспільно-економічного життя, навіть попри те, що лише держава спроможна створити інституційну систему координат, у межах якої може функціонувати ринок, здійснюватися накопичення капіталу та розбудовувати мережа соціального захисту» [2, с. 35].

Напередодні парламентських виборів в Україні набуває актуальності дослідження рівня значущості соціальних проблем та уваги, яку приділяють політичні партії проблемі соціальної держави. Для аналізу обрані програми двох «новачків» парламентського виборчого процесу: партій «Голос» та «Слуга народу». Хоча новачками їх можна назвати з долею умовності: неформальним лідером партії «Слуга народу» є Президент України В. Зеленський, з яким «ядро» партії пройшло переможну виборчу кампанію, а лідер партії «Голос» С. Вакарчук не тільки вже сам був депутатом Верховної Ради України, ай у списку партії досить багато досвідчених політичних діячів (С. Бобровська, І. Совсун, А. Гевко, ін.).

У програмі партії «Слуга народу», яка складається із 16 пунктів, немає прямої згадки про «соціальну державу». Деякі з її представників декларують належність до лібертаріанської традиції, тож пропонується: «Провести децентралізацію влади відповідно до європейських норм: передати максимум можливих повноважень виконкомам місцевих рад і перетворити державні адміністрації на префектури європейського типу... перевести максимально можливу кількість державних послуг в онлайн. позбавити СБУ, ГПУ та Нацполіцію неприцяманих їм функцій ущемлення бізнесу» [4].

У програмі йдеться про розширення меж прямої демократії («Створити механізм накладення народного вето на щойно

ухвалені закони, які не влаштовують суспільство. запровадити механізми впливу українців на рішення влади через референдуми»), необхідність скасування недоторканості депутатів, впровадження механізму їх відкликання тощо[4]. Щодо економічного та соціального блоків, то декларується необхідність підвищення рівня життя українців до середньоєвропейського, демонополізація, скорочення державних регуляторів та кількість процедур у будівництві та відведенні землі тощо [4].

До соціальної сфери відносяться наступні ініціативи партії «Слуга народу», відображені в передвиборчій програмі: «Ухвалити стратегію поступового зменшення єдиного соціального внеску. провести всеукраїнський перепис населення, всі соціальні пільги перевести у грошову форму, а також впровадити другий рівень пенсійного забезпечення і «економічний паспорт українця», за яким усі діти отримають частку від експлуатації природних ресурсів на індивідуальні рахунки... Для викладачів середніх і вищих навчальних закладів пропонують «базове матеріальне забезпечення» на рівні трьох мінімальних зарплат, державні і приватні освітні заклади забезпечити рівними правами а освітню та наукову інфраструктуру оновити. запровадити систему обов'язкового медичного страхування, підвищити рівень матеріально-технічного забезпечення лікарень» [4]. Також окремі висновки щодо майбутньої політики у ВР України, яку буде впроваджувати партія «Слуга народу» можна зробити за допомогою інтерв'ю її лідерів. Так, координатор штабу «Слуги народу» Олександр Корнієнко розповів про ідеологію партії: «У нас про лібертаріанство жарти ходять. Руслан Стефанчук, як наш ідеолог, він це бачить в такому терміні. В центрі має бути людина, а не держава. І навколо неї повинна компонуватися держава. Зараз у нас, у більшості, люди обслуговують державу - чиновницький апарат, процеси, стосунки, взаємодія, процеси. Навіть якісь елементарні речі - податкове навантаження. Це все

треба переосмислити, поставити в центр людину, і входячи з її інтересів, далі напрацьовувати пакет рішень» [6].

У програмі політичної партії «Голос» також жодного разу не зустрічається поняття «соціальна держава». натомість, автори програми починають із запитання: «як звучить Україна?» і проголошують демократичну програму дій: «людина - ось нота, якої не вистачає для справжньої гармонії в Україні. Людина, яка хоче гідного життя. партія «голос» іде в політику, щоб повернути людину в центр держави. Аби перестати ділитися на лівих і правих, на націоналістів та лібералів, а об'єднатися навколо людини та її непорушної гідності. людина, громадянин та громадянка України - понад усе. Держава - на долоні в людини, а не людина у кулаку в держави» [1].

Також виокремлюються три найпочесніші професії: вчитель, військовий та суддя. Це можна сприймати як певний сигнал щодо уваги до моделі соціальної держави, адже представники усіх цих професій повинні мати соціальні гарантії від держави.

У контексті дослідження соціальної держави на увагу заслуговує декларація щодо створення «справедливої» України, адже справедливість та рівність є основою державної соціальної політики. Щоправда, виникають певні конотації із програмою та передвиборчим гаслом Ю. Тимошенко «Справедливість є. За неї варто боротись!» у попередні роки, адже у програмі партії «Голос» зазначено: «Справедливість варта того, щоби битися за її перемогу» [1]. Але, у подальшому, такий складний феномен соціального життя, як справедливість зводиться до необхідності реформи судової системи та боротьби із корупцією. Також, як і у програмі політичної партії «Слуга народу» йдеться про запровадження електронного документообігу, розвиток ІТ та деолігархізацію. Розвиток соціальних програм планується забезпечити за рахунок партнерства державного та приватного секторів.

Щодо соціальної політики, то декларується її «гнучкість», зокрема: розширення державного фінансування ліків для

лікування усіх важких хронічних хвороб, забезпечення рівного доступу дітей до шкільної освіти (через онлайн курси та створення мережі опорних шкіл), запровадження адресної соціальної допомоги та скорочення «зайвої» бюрократії [1].

Список використаних джерел:

1. Голос змін. Політична програма партії «Голос» [електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://goloszmin.org/program>

2. Кутуєв П. Від Бегемота до Гулівера: трансформації держави доби пізнього ленінізму / Держава та глобальні соціальні зміни: історична соціологія панування та спротиву в епоху модерну: Матеріали V міжнародної науково-практичної конференції з соціології 26-27 листопада 2015 року. - Київ: Талком, 2015. - 652 с.

3. Марченко М. Дискурс відповідальної політики - нагальна потреба України [електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://krytyka.com/ua/community/blogs/dyskurs-vidpovidalnoyi-polityky-nahalna-potreba-ukrayiny>

4. Програма партії «Слуга народу»: основні пріоритети [електронний ресурс]. - Режим доступу: https://24tv.ua/programa_partiyi_sluga_narodu_osnovni_prioriteti_p1164282

5. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням правління Пенсійного фонду України [електронний ресурс]. - Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/Laws/show/v003p7Ш-12#n54>

6. У Зеленського розповіли про ідеологію «Слуги народу» [електронний ресурс]. - Режим доступу: https://24tv.ua/u_zelenskogo_rozpovili_pro_ideologiyu_slugi_narodu_p1161280